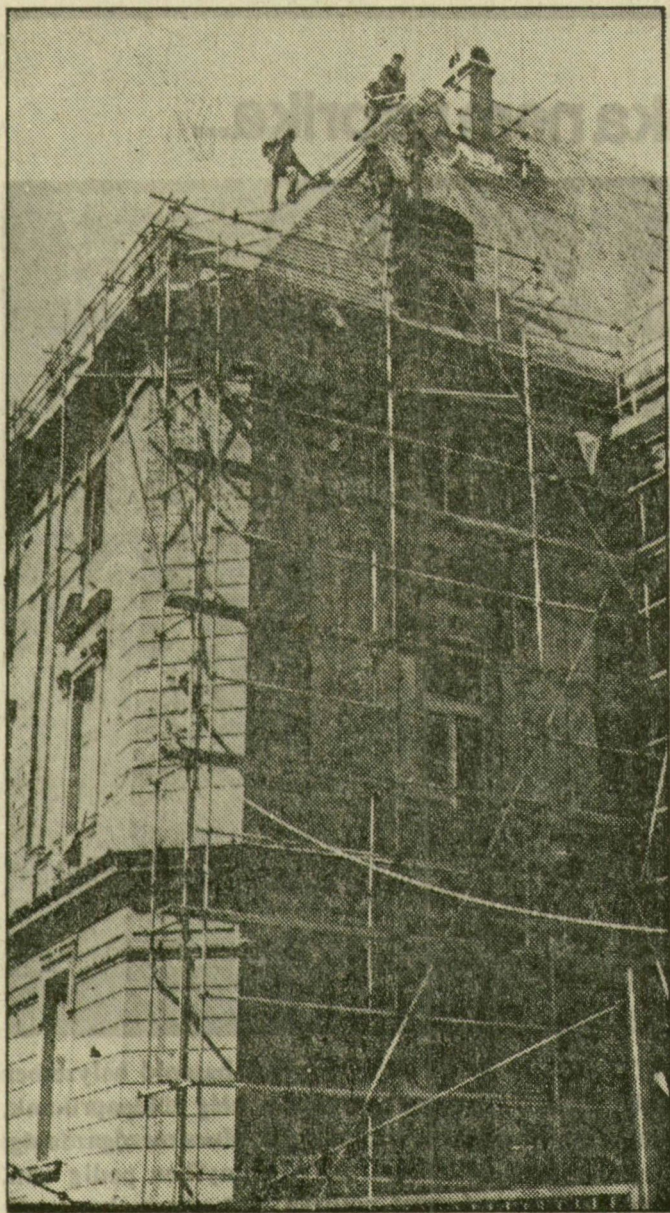




Somogyi Károlyné felvétele

Hétköznapi alpinisták a régi Hungária tetején

A kettős spirál

Sínek és talpfák

Közel 40 éve, amikor Watson, és Crick 1953-ban megalkották modeljüket az öröklődésben és a fehérjesszintézisben irányító desoxy-ribonukleinsavról, a DNS-ről, egészen fiatalok voltak, de a nagy tekintélyű Pauling is megadta nekik a kellő tiszteletet. Mert szinte elsőként figyelt fel arra a jelenségre, hogy az öröklődés alapvető életfolyamat, éppen úgy jellemzi az élőanyagot, mint az anyagcsere, a mozgás vagy az ingerlékenység. Az öröklődés hatalmas biológiai történet, amelynek eredményeként az utód az elődei tulajdonságait tartalmazza. Ezzel foglalkozik a genetika — vulgarizálva a kérdést —, amely máris számos nagy eredményt produkált.

Szerintük két egymás mellett futó, térben spirálisan megcsavarodott cukorlánc között, amelyben a cukormolekulákat foszforsav köti össze, mint a vasúti sínek közötti talpfák helyezkednek el, szigorú rendben, egymás felé fordulva a különböző purin és pirimidin bázisok egy olyan rendben, hogy a szemközti párok meghatározzák egymást, vagyis az egyik bázis meghatározza, hogy mi lehet vele szemben, és önmagá is meghatározott a szemközti által. Ebből nagyon fontos és nagyon lényeges dolog következik. Az, hogy sejtmagjainkban géneink cisztronjaink által meghatározott tulajdonságaink kétszeresen is rögzítettek. Úgyis lefordíthatnám ezt a bonyolultnak tűnő szerkezetet, hogy a DNS az a könyvtár, amelybe örökletes adataink két példányban is szerepelnek, és onnan egy példány új elemek épülésekor tervrajzként kivehetők. Az RNS feladata a DNS-től szállított információ felvétele, és a kellő alkatrészeknek átadása a megfelelő helyre, vagyis a tervrajzról meghatározás, hogy milyen fehérjeelemek épüljenek, és milyen sorrendben, mert ez is nagyon fontos. Annyi minden esetben biztos, hogy a genetikai információ lánc a következő: DNS—RNS—fehérje.

A genetika a hatvanas évek legeleje óta számos bravúrt produkált. Ismert az ember által előállított mesterséges gén. Azóta éli a genetika nagy korszakát a világban, hazánkban, városunkban Szegeden is.

Gregor Mendel — mondhatnánk, az első genetikus — múlt század végi megfigyelései óta óriási fejlődött a genetika, de a jövő számára is jelentős felfedezések a második világháború utáni időkből valók, a DNS és az RNS (ribonukleinsav) tanulmányozásával. Watson és Crick (1962-ben kaptak No-

bel-díjat) nagy érdeme, hogy feltárták a térbeli vázat és genetikai jelentőségüket.

Szerintük két egymás mellett futó, térben spirálisan megcsavarodott cukorlánc között, amelyben a cukormolekulákat foszforsav köti össze, mint a vasúti sínek közötti talpfák helyezkednek el, szigorú rendben, egymás felé fordulva a különböző purin és pirimidin bázisok egy olyan rendben, hogy a szemközti párok meghatározzák egymást, vagyis az egyik bázis meghatározza, hogy mi lehet vele szemben, és önmagá is meghatározott a szemközti által. Ebből nagyon fontos és nagyon lényeges dolog következik. Az, hogy sejtmagjainkban géneink cisztronjaink által meghatározott tulajdonságaink kétszeresen is rögzítettek. Úgyis lefordíthatnám ezt a bonyolultnak tűnő szerkezetet, hogy a DNS az a könyvtár, amelybe örökletes adataink két példányban is szerepelnek, és onnan egy példány új elemek épülésekor tervrajzként kivehetők. Az RNS feladata a DNS-től szállított információ felvétele, és a kellő alkatrészeknek átadása a megfelelő helyre, vagyis a tervrajzról meghatározás, hogy milyen fehérjeelemek épüljenek, és milyen sorrendben, mert ez is nagyon fontos. Annyi minden esetben biztos, hogy a genetikai információ lánc a következő: DNS—RNS—fehérje.

A genetika a hatvanas évek legeleje óta számos bravúrt produkált. Ismert az ember által előállított mesterséges gén. Azóta éli a genetika nagy korszakát a világban, hazánkban, városunkban Szegeden is.

Bátyai Jenő

*

Ma nyílik Szegeden, a technika házában a Biotechnológia perspektívái című, kétnapos, nemzetközi részvételű szimpózium.

Étkezéskor hálaadás

Óvodai nevelés — keresztény szellemben

Két kétségbeesett hölgy keresett meg a szerkesztőségben néhány napja: mindkettőjüket az Avar utcai óvodáról terjedő hírek nyugtalanították:

Az óvónő:

— Április 13-án közölte velünk a vezető óvónő, hogy intézményünk egyházi óvoda lesz. Ennyit mondott, mást semmit. Annyi később még a tudomásunkra jutott, hogy új gyerekeket már toboroztak a gazdát cserélő óvodába, de a mi, iskolába még nem menő, 31 kisgyerekünk, a 2 óvónő és a 3 dajka sorsa bizonytalan.

Az édesanya:

— Eszterke fél füllel elkapta, amint mondtam az édesapjának: a gyerekek valószínű más óvodába kell majd járnia. A kislány kegyetlen sírásba kezdett. Nem csoda, hiszen megszokta ezt a közösséget, szerette az óvónőt. A főnötteket is megviseli a környezetváltozás, hát még az ilyen kicsi gyerekeket.

Vallásosak maradhatnak

Szögi Bélánét, a városi tanács vb művelődési osztályának óvodai főelőadóját kérdeztem elsőként, hány óvodát vesz át az egyház Szegeden, milyen feltételekben egyeztek meg, és hogyan gondoskodtak a korábban ott dolgozókról, valamint az intézmény régi lakóiról.

— Szeptember 1-jétől két egyházi óvoda kezd meg működését a városban. Valójában nyolc olyan óvodai épület van Szegeden, amely valaha az egyház birtokában volt, közülük például a Toldy utcának a visszaadása szervezési okokból nem valósítható meg. Az alsóvárosi Szabadság téri óvoda az, amely kielégítette az egyház igényét. A püspök úrban azonban fölmerült az is — a hirdetésre jelentkeztek láttán —, hogy lakótelepek közelében is szükség lenne egy óvodára. Így esett a választása az Avar utcai épületre, amely ugyan nem tartozott soha az egyházhoz, de 50 gyerek elhelyezésére alkalmas, így megfelelne az óvónők elképzeléseiknek.

Hogy mi lesz a sorsuk az ott dolgozóknak és a gyerekeknek? A főelőadó szerint nem maradnak állás nélkül az óvónők és a dajkák. A püspök úr a két óvodába 10 óvónőt választ a jelentkezők közül, s az ő megüresedett posztjuk közül betölthetik az Avar utcaiak a nekik leginkább tetszőt. A Szabadság téri óvoda 4 óvónőjének könnyebb a dolga, mivel a Hámán Kató Általános Iskola két tantermét átadja a Földműves utcai óvodának, helyet teremtvé itt a Szabadság téri 2 óvodás csoportnak és 4 óvónőjének is.

A hallottak alapján föltelemezhető, hogy a szülők mindegyike bizonyára nem lesz elégedett a gazdacseré után. Lesz, aki az Északi 2-es óvodába viszi majd gyermekét, elképzelhető, hogy némi áldozat árán. Ha soványs is, de vigaszt: föllebezés van lehetőség, 15 napon belül... Aki meg vallásos szellemű nevelésben szeretné részesíteni gyermekét, ragaszkodhatott továbbra is az Avar utcai óvodához.

Nem válogattak — kijelölték

Érdeklődtem Gyulay Endre püspök úrtól is, milyen nehézségekkel jár Szegeden az államosított oktatási in-

tezmények egyházasítása, nevezetesen az erre alkalmas óvodák kiválasztása. A püspök úr rögtön helyesbített, mondván:

— Nem mi válogattunk volt óvodáink közül, hanem a tanács jelölte ki számunkra a Szabadság téri épületet. A Művelődési Minisztériumtól én a Hunyadi utcai, a Szel utcai és az újszegedi épületet kértem. Amikor meghirdették a jelentkezést, 138 szülő jelezte, hogy egyházi óvodába szeretné járattatni gyermekét. Általános iskoláink is lenne 270, gimnazistánk 471. Az ajánlat szerint iskolánként kapnánk egy-egy osztályt, a középiskolákról még nem született döntés.

Mivel több kisgyerekes szülő Tarján, új-Rókus házaiban él, valóban kérte a püspök úr, hogy egy közel- eső óvodát is kapjanak. A középiskolákról még nem született döntés.

egyház — noha ez sose volt az övé. Az oda járó 50 gyerek névsora már ismert, a Szabadság téri óvodába még 10 nagycsoportos jelentkezhet.

Megkérdeztem a püspök urat, kiválasztotta-e már az óvodák szakembereit, s ha igen, milyen szempontok alapján.

A szépszájú vállalkozó közül 10 óvónőt talált alkalmasnak a püspök úr a gyerekek nevelésére. Amint viccesen mondta, lekaderezték őket: vallásos érzéseikről, műveltségükről igyekezett meggyőződni, hiszen, merőben más szellemben foglalkoznak majd ők a gyerekekkel, mint amihez hozzá szokhattunk az elmúlt 3-4 évtizedben.

A cél: boldogabb gyermekkor

Kíváncsi voltam, mit kért a püspök úr ezen a sajátos fölvételi vizsgán. Elárulta, az első kérdés az volt: mi a különbség az óvoda és a katolikus óvoda között. A helyes válasz: olyan szeretetteljes, családi légkör uralkodik a katolikus óvodában, amelyekben tanúságtétel, amelynek alapján kifejlődhet a gyermekekben a keresztény világnézet. Nem oktatással, nem hittanórákkal igyekezik ezt elérni a pedagógus, hanem érzelmi alapozással, mint például étkezéskor a hálaadás.

A püspök úr természetesen érdeklődött afelől is, milyen az óvónők kapcsolata istennel, a templommal, katolikusak-e, bár ha nem, az sem kizáró ok.

Megtudtam: az Avar utcai óvoda óvónői nem voltak a jelentkezők közt, a dajkáknak azonban följajlottak, maradhat, aki akar. S, hogy

mi megnyugtató tudunk mondani a két óvónőnek? Csak azt, amit a tanácsnál hallottunk: az ígért szerinti senkit nem bocsátanak el. A megüresedett állások közül ki-ki választhatja a neki leginkább megfelelőt. Remélhetően máshol is tudnak olyan légkört teremteni, amelyben ismét szívűkhöz nőnek a gondjaikra bízott kisgyerekek. A most kissé csalódott, volt Avar utcai óvodásoknak és szüleiknek mi mást mondhatunk: egy év nem a világ, s azután ennél is nagyobb környezetváltozást jelent majd számukra az iskola.

Bízunk benne, hogy ezek az apró sérüléseket is okozó változások mégiscsak oda vezetnek: boldogabb, szebb, kiegyensúlyozottabb gyermekkoruk lesz a magyar óvodásoknak és iskolásoknak, mint szüleiknek volt.

Chikán Ágnes

Mit tehet a szegedi polgár?

Helyi önkormányzat, helyi érdekek

Az utóbbi időben egyre sürgetőbben adják ki a különböző politikai pártok a jelszót: nosza, rajta, készüljünk az önkormányzati választásokra. A parlamenti pártoknak leplezetlen célja az, hogy helyi szinten megerősítsék a választásokon elért pozíciójukat, míg a hatalomból kinnrekedtek a helyi hatósági választást reményfutamnak tekintik.

Az állampolgárnak — jelesül a szegedi polgárnak — pedig nem fog csodája. Előszörban azért, mert úgy véli, hogy már megint pártpolitikai ígéretekben nem szűkölködő választási kampány van készülődésben, másodsorban azért, mert számára az önkormányzat, helyhatóság kifejezések csupán a távoli múltból visszacsengő, valós tartalommal már alig-alig bíró fogalmak. Ráadásul a polgár fenntartásokkal viseltetik a helyi tanácsal, végrehajtó bizottsággal és szakigazgatási apparátussal szemben, mivel ezen testületeket, illetve szerveket is behálózta a hajdani állampárt. Jogos az aggodalom: nem lesz gyökeres változás, csak a háló többpártivá alakul át. Ugyanis a tanács és a végrehajtó bizottság jelenleg a politikai pártokkal tárgyal, mivel a pártok a jövőendő önkormányzatban közvetlenül, saját képviselőik útján kívánnak majd részt venni. Nagy az esélye tehát annak, hogy a helyi önkormányzat összetételét, működési irányát a pártpolitikai erőviszonyok határozzák meg.

Vagyis a polgár számára úgy tűnik, mintha ismét a szokásos, jól ismert szituációba került volna: történik valami körülötte, ráadásul nem is a nagypolitikában, hanem itt, helyben, ahol ő él, dolgozik, közlekedik, sorban áll, fogyaszt, szolgáltat stb. És amihez talán — a választás aktusán túl — neki is köze lehetne. Hol itt az ő szerepe, feladata? Mit tehet, és milyen fórumokon keresztül, hogy ne csak a pártpolitika, hanem elsősorban a helyi polgár helyi érdekei érvényesüljen?

A válasz keresésekor persze számolni kell — ezúttal jobban, mint valaha — a civil szféra meglevő adottságaival. Ugyanis tény az, hogy a többség ma még nem fejt ki sem pártpolitikai, sem helyi közéleti tevékenységet. A társadalom önszerveződése alacsony fokú, szinte kitapinthatatlan a hagyományos értelemben vett öntudatos és áldozatkész polgárság, amely pártpolitikai érdektől függetlenül a helyi társadalmi értékek és értékek szószólója lehetne. Ha meg is fogalmaznánk ezeket, feladatok, ritkán lépnek túl a munkahelyi, társasági, baráti beszélgetéseken, és jelennek meg érdekképviseleti szinten. (És a címzettek még ritkábban veszik azokat komolyan!)

Mégis, mindezek ellenére, Szeged polgárságának van reális mozgáster. Első és égetően sürögő feladatként meg kell keresni és aktivizálni kell azokat a helyi társadalmi, önszerveződő, ér-

dekvédelmi csoportosulásokat, melyek nem a pártlogika alapján szerveződtek. Ezeknek a különböző területeken működő, nem pártpolitikai érdekképviseleti csoportosulásoknak, egyesületeknek már most, a helyhatósági választások előtt jelezniük kell beleszólási és részvételi igényüket a helyi közügyek gyakorlásában, be kell jelenteniük, hogy tanácskozási joggal részt kívánnak venni a tanácskezelésben és vb munkájában (már a meghosszabbított mandátum idején is!), úgy, ahogyan azt a politikai pártok már korábban megtették.

A hatékonyabb működés érdekében szükséges, hogy a hasonló profilú önszerveződések, egyesületek, érdekképviseletek összefogjanak, és összehangoltan dolgozzanak, például: közös társadalmi, szakmai fórumokkal, közös jelöltállítás, összehangolt szakvélemény-készítéssel.

Szegednek a legtöbb településhez képest jelentős elő-

nye: egyetem városi lévén, jelentős szakértelmiséggel rendelkezik. Ez a szakértelmiség a majdani képviselőtestület mellett szerveződő szakmai tanácsadó testületeket segítve járulhatna hozzá a város arculatának alakításához.

A helyi politikai pártoknak is van egy fontos feladatuk. Ha komolyan gondolják, hogy a helyhatóságban elsősorban a helyi érdekeket és nem a (sokszor központi) pártpolitikai érdekeket kívánják képviselni, úgy sokat segíthetnének azáltal, ha pártállástól függetlenül (esetleg közösen!) támogatnák azokat, akik eddig is felelősséget éreztek a helyi társadalomért, és szaktudásukról, áldozatkészükről már bizonyosságot tettek. Közös cél, hogy olyan helyhatóság alakuljon ki, melyet Szeged város polgárai magukénak éreznek, és melyet nem tehet ingataggyá az aktuális politikai széljárás.

Az „Egyházforum” Közéleti Társaság nevében:

Gömöri Katalin

Plakát a tiniteléfonohoz

Az Ifjúsági Iroda pályázatát hirdet plakáttervezési pályázatra. Témája a tiniteléfono, amely lelkesítő szolgálat lesz és indítást az ifjúsági ösztölképzési tervre. Az érdeklődők A/3-as lapra, fekete-fehér technikával készítsék el a rajzokat „komponálják” meg a plakátba később be-

írandó telefonszámot és pályázatukat a következő címre küldjék: Ifjúsági Iroda 6720 Szeged, Deák Ferenc utca 28—30. A beküldési határidő: június 8. A pályázattal kapcsolatban érdeklődni hétfőtől péntekig délután négytől hétig lehet a 10-955-ös telefonon.